

Sodobna kriza v luči okrožnice Caritas in veritate

Sodobni svet je zaznamovan s krizo. Večinoma s tem izrazom označujemo gospodarsko nazadovanje, recesijo, ki se kaže v propadanju podjetij, vse večji brezposelnosti in zmanjševanju kupne moči. Da bi bili učinki krize čim manjši in da bi ta trajala čim manj časa, vlade, gospodarski centri moči in mednarodne organizacije mrzlično iščejo odgovore in rešitve. In prav v času, ko je kriza najhujša, je papež Benedikt XVI. objavil svojo socialno okrožnico, ki na poglobljen način v luči katoliškega družbenega nauka obravnava današnje izzive, želi pa dajati spodbude mišljenju in delovanju ne le kristjanov, ampak vseh ljudi dobre volje. Sama okrožnica sicer sodobno krizo konkretno omenja le nekajkrat, saj to ni njena osrednja tema. Ne obravnava je v tehničnem smislu, jo pa vrednoti v luči družbenega nauka Cerkve. Kljub temu lahko iz nje izluščimo nekaj temeljnih nastavkov, ki nam bodo pomagali razumeti krizo in njene izvire ter nam s tem pomagali pri izhodu iz nje.

Ponovna utemeljitev družbenega nauka Cerkve

Dolgo pričakovana okrožnica papeža Benedikta XVI. 'Caritas in veritate - Ljubezen v resnici' je vključena v vrsto socialnih okrožnic, tj. okrožnic, ki s stališča družbenega nauka Cerkve obravnavajo vprašanja družbenega življenja. V njej lahko zasledimo določeno kontinuiteto s predhodnim naukom, hkrati pa okrožnica prinaša tudi pomembne novosti, ki so vezane predvsem na naš čas in na družbo, v kakršni živimo, saj je družbeni

nauk "srečevanje evangelija z vedno novimi problemi, s katerimi se sooča človeštvo" (Crepaldi 2009, 246).

Najprej bom zapisal nekaj misli o metodologiji družbenega nauka Cerkve. Prve socialne okrožnice, 'Rerum novarum' (1891) in 'Quadragesimo anno' (1931), so bile v glavnem zadržane do svetnih institucij in osredotočene na naravnopravna načela, na temelju katerih so vrednotile in obravnavale ureditev človeške družbe, razodetje pa je bilo pri utemeljevanju načel in ureditve družbenega nauka zgolj obrobne pomena. Vendar pa se je z drugim vatikanskim koncilom in pastoralno konstitucijo o Cerkvi v sedanjem svetu 'Gaudium et spes' (1965) to korenito spremenilo. Prav ta konstitucija je namreč temeljito spremenila metodo katoliškega družbenega nauka in če je do tedaj šlo predvsem za metafizično, naravnopravno utemeljevanje človekovega položaja v družbi, se je tedaj pozornost preusmerila na 'znamenja časa', na človekov konkretni položaj.

Iz tega pa izhajata dve težavi. Na eni strani bi lahko "človekovi konkretni položaji dobili kakovost razodetja" (Cordes 2009, 232), na drugi strani pa se s tem izgublja jasnost družbenega nauka Cerkve, saj tako rekoč ni več mogoče govoriti o 'nauku', ampak o 'naukih' (isti, 232). S tem se je do določene mere zameglil pogled na družbeni nauk Cerkve in lahko celo govorimo o določeni krizi.

V tem je torej potreba po ponovni utemeljitvi družbenega nauka Cerkve, ki jo je papež Benedikt XVI. izpeljal v prvih točkah nove okrožnice. Ljubezen postavi v središče,

za "glavno pot družbenega nauka Cerkve" (CV 2). Ljubezen je namreč "edinstvena moč, ki ljudi priganja, da si pogumno in veliko-dušno prizadevajo za pravičnost in mir" (CV 1). S tem je mišljena Božja ljubezen, kajti Bog je "večna ljubezen in popolna resnica" (CV 1). Resnica je dar, ki ga ne proizvedemo mi, ampak le sprejmemo (CV 34), in nam je razodeta. Resnica, logos, je tista, ki ustvarja dialogos, sporočilo in skupnost (CV 4). Tako je v družbeni nauk Cerkve vključeno tudi razodetje. S tem Benedikt XVI. sledi papežu Janezu XXIII., ki je v okrožnici 'Pacem in terris' (1963) stavil tudi na moč božjega odrešenja, in Janezu Pavlu II., ki je v svoj družbeni nauk vključil tako popolnoma teološke kategorije, kot je 'strukturni greh'.

Ljubezen pa lahko "blesti samo v resnici" (CV 3). Na tem mestu nova okrožnica opozarja na nevarnost ljubezni, ki lahko brez resnice zaide v sentimentalizem, zato pravi, da je treba "resnico iskati v ekonomiji ljubezni, toda tudi ljubezen je treba hkrati razumevati, vrednotiti in uresničevati v luči resnice" (CV 2). Za uresničevanje ljubezni v resnici, ki je "načelo, na katerem je utemeljen družbeni nauk Cerkve" (CV 6), pa postavlja dve orientacijski merili: pravičnost in skupno dobro. Za pravičnost pravi, da jo po eni strani ljubezen zahteva, po drugi strani pa jo presega in dopolnjuje z logiko daru. Vseeno je pravičnost temelj ljubezni oziroma njen minimum (CV 6). Za skupno dobro pravi, da je to dobro "nas vseh", posameznikov, družin in vmesnih skupin, ki sestavljamo družbeno skupnost (CV 7). Skupno dobro lahko namreč v ljubezni še dodatno plemenitimo, saj z ljubeznijo zmore skupno dobro več kot prizadevanje, ki ga vodijo zgolj skupni interesi.

Cerkev je poklicana, da bi bila "znamenje in orodje [...] za edinost vsega človeškega rodu" (C 1). Vendar obstaja ob tem dvojna nevarnost. Na eni strani to, da bi jo imeli za

popolnoma zemeljsko institucijo, za nosilko političnega delovanja s svojimi političnimi interesi in rešitvami, ki bi bila dejavno vključena v vsakdanjo politiko. Vendar omenjeno ni poslanstvo Cerkve in okrožnica se temu upira, ko pravi, da "Cerkev nima tehničnih rešitev, ki bi jih ponudila in se nikakor ne namerava vmešavati v politiko držav" (CV 9). Na drugi strani pa preti nevarnost, da bi Cerkev potisnili v popolnoma zasebno sfero in ji odvzeli pravico, da kakorkoli spregovori o zadevah družbenega življenja. Vendar se okrožnica upira tudi temu, ko pravi, da "mora v vsakem času in potrebi izpolniti poslanstvo resnice do družbe, ki bo po meri človeka, njegovega dostojanstva in njegove poklicanosti" (CV 9).

Cerkev torej ni vezana na nobeno stranko, vendar pa je poklicana k evangelizaciji in evangelij ima svojo aktualnost tudi v družbenem življenju (Cordes 2009, 234). Ta trditev vsebuje dva vidika. Po eni strani družbenega nauka Cerkve ne moremo razlagati neodvisno od Boga, saj ta nastaja v luči razodetja, zato ga moramo tako tudi razlagati, po drugi strani pa ga ne smemo enačiti z evangelizacijo, saj je le ena izmed njegovih prvin (isti, 234). Evangelij se namreč nanaša tudi na človekove družbene odnose in na ustanove, ki iz tega izhajajo, vendar človeka ne moremo skrčiti samo na družbeno življenje in zato tudi oznanjevanje ne more biti samo družbeni nauk Cerkve. Kljub temu družbeni nauk ostaja pomemben segment evangelizacije in posebej v tem času, ki je zaznamovan s krizo, lahko iz okrožnice črpamo moč in ideje za njeno preseganje.

Človeški razvoj

Vprašanje razvoja je načel že papež Pavel VI. v svoji okrožnici 'Populorum progressio' (1967) in nova okrožnica mu v veliki meri sledi. Najprej povzema dve "veliki resnici": da Cerkev teži k pospeševanju celostnega člo-

vekovnega razvoja in da človekov razvoj zadeva človeka kot enovito osebo v vseh njenih razsežnostih (CV 11). Prav osrednja vloga človeka je eden izmed temeljev družbenega nauka, kakršnega predstavlja nova okrožnica. Če je bil družbeni nauk v prvem obdobju usmerjen v glavnem na težave v družbi, na urejanje dela, na vprašanje pravične plače, na vprašanje zastopanja delavcev, ter kasneje na vprašanje mednarodnih težav, je z Janezom XXIII. v ospredje stopilo vprašanje, kako je vse to vplivalo na konkretnega človeka, Janez Pavel II. je navedeno še zaostрил s tem, ko je družbeni problem predstavil kot antropološki problem (Cordes 2009, 237). To tezo sprejme tudi nova okrožnica, ko pravi, da "je družbeno vprašanje postalo radikalno antropološko vprašanje" (CV 75). Okrožnica nadalje zagovarja presežni pogled na človeka, ko pravi, da je "brez vizije večnega življenja človeški napredek na tem svetu brez sape" (CV 11). Brez Boga namreč razvoj zanikamo ali pa ga osiromašimo, medtem ko srečanje z Bogom dopušča, da "v bližnjem ne vidimo samo bližnjega, ampak v njem prepoznavamo Božjo podobo" (CV 11).

V povezavi z razvojem, ki je poklicanost, pravi, da je "vsak človek poklican k razvoju in da je vsako življenje poklicanost" (CV 16). Poklicanost pa zahteva odgovor in zato predpostavlja odgovorno svobodo (CV 17). Noben razvoj namreč ne more iti mimo človeške odgovornosti. Na tem mestu se okrožnica dotakne tudi težav nerazvitih narodov. Nerazvitost ne nekaj naključnega ali zgodovinsko nujnega, ampak nekaj, kar je odvisno od človekove odgovornosti, zato je to klic bogatim narodom, naj prevzamejo odgovornost (CV 17).

Nadalje pravi, da poklicanost k razvoju zahteva upoštevanje resnice o človeku (CV 18). Na tem mestu nakaže na nekatere bistvene značilnosti resničnega razvoja: ta mora biti pristen in celosten. "Za krščansko gle-

danje je namreč značilno, da zagotavlja neodtujljivo vrednost človeške osebe in smisel njegove rasti." (CV 18.) Hkrati mora biti razvoj usmerjen na celega človeka in k vsakemu človeku (CV 18).

"Končno pa je središčna točka razumevanja razvoja kot poklicanosti ljubezen." (CV 19.) Nerazvitost namreč ni v prvi vrsti gmotne, ampak duhovne narave. Njeni izviri so predvsem v volji, ki ne upošteva načela vzajemnosti, in v mišljenju, ki ne zna usmerjati hotenja (CV 19). Tu okrožnica poudarja predvsem pomen bratstva, saj nas globalizirana družba sicer spreminja v sosede, le ljubezen pa nas lahko spremeni v brate in sestre.

Razvoj v našem času

Razvoj, kot ga po Pavlu VI. povzema nova okrožnica, je večplasten. Naravnano je na to, "da bi se narodi lahko znebili v prvi vrsti lahkode, bede, endemičnih bolezni in nepismenosti. Z gospodarskega stališča to pomeni, da bi dejavno in enakopravno sodelovali v mednarodnem gospodarstvu, z družbenega, da bi prispevali k razvoju razgledane in solidarne družbe, ter s političnega, da bi se okrepile demokratične vladavine, ki bi zagotavljale svobodo in mir." (CV 21.) A kot ugotavlja nova okrožnica, so se razmere spričo današnje krize še poslabšale, razvoj pa upočasnili. Prav kriza nas sili, da ponovno premislimo, kaj lahko ukrenemo, da bi "ugodno vplivali na sedanje in prihodnje dobro človeštva" (CV 21). Vendar je najprej potrebno premisliti nekatere dejavnike, ki vplivajo na človeški razvoj v našem času.

Najprej lahko ugotovimo, da je razvoj policentričen (CV 22). S tem okrožnica ne misli samo na to, da ni več samo nekaj jasno razvidnih centrov moči, ampak da so vzroki in odgovornost za nerazvitost večplastno porazdeljeni in tako lahko ugotovimo, da ne gre več samo za bogate in revne narode, marveč

Petra Hulicius-Mack: Razkol med revnimi in bogatimi ni nepremagljiv

da se revščina širi tudi med sicer razvitimi in bogatimi narodi. Veča se tudi razlika, neenakost med bogatimi in revnimi. Za to neenakost je več razlogov: korupcija, nespoštovanje človekovih pravic, neustrezno razdeljevanje mednarodne pomoči in pretirano stroga zaščita intelektualne lastnine (CV 22).

Nadalje okrožnica ugotavlja, da "napredovanje samo na gospodarskem in tehnološkem področju ni dovolj" (CV 23). Če namreč hočemo, da bo razvoj pristen in celovit, moramo na novo celovito razmisliti o razvoju in ga reprogramirati.

V novih razmerah se je spremenila tudi vloga države. Ta se je prisiljena soočati z omejitvami, ki so posledica novih gospodarskih in denarnih povezav, kar je vplivalo tudi na njeno politično moč. Zato je potrebno prevrednotiti njeno vlogo, na drugi strani pa tudi okrepiti pozornost državljanov do javnih zadev (CV 24).

Spremenjeni so tudi sistemi socialne varnosti. Zaradi poudarjanja konkurenčnosti na trgu, iskanja cenejše delovne sile in zniževanja stroškov se je "rahljala mreža družbene varnosti" (CV 25), kar skupaj z vedno večjo mobilnostjo delovne sile prinaša vse večje stiske in s tem tudi trošenje družbene moči. Zato okrožnica poudarja, "da je poglavitni kapital, ki ga je treba zavarovati in mu povečati vrednost, človek, oseba v svoji celovitosti" (CV 25).

Z globalizacijo in mobilnostjo se je hkrati pojavila vedno večja možnost za medsebojno vplivanje kultur, ki je po eni strani priložnost za nove oblike medkulturnega dialoga, po drugi strani pa vodi v kulturni eklekticism, v spajanje različnih kultur ali v kulturno poplitvenje, kar ima oboje za posledico "ločevanje kulture od človeške narave" (CV 26).

V revnih državah je vedno večji problem tudi lahkota, ki ni predvsem posledica pomanjkanja hrane, ampak pomanjkanja "gospodarskih institucij, ki bi bile sposobne urejati dostop do redne in primerne oskrbe s hrano in z vodo" (CV 27). Odprava lahkote v nerazvitih državah pa je pogojena predvsem z odpravo strukturnih vzrokov: z razvojem kmetijstva in z vlaganji v primerno infrastrukturo.

Nadalje je pomembno še vprašanje spoštovanja človekovega življenja. Mnoge države, pa tudi nevladne organizacije, namreč danes zagovarjajo širjenje splava in evtanazije, vendar je prav "spoštovanje življenja v središču resničnega razvoja" (CV 28).

Problem, povezan z razvojem, je tudi, kot pravi okrožnica, "zanikanje verske svobode" (CV 29). Danes se namreč pojavlja veliko fundamentalističnega terorizma, ubijanja v imenu Boga, nasilje pa zavira pristen razvoj in ovira napredek narodov. Poleg nasilja v imenu Boga okrožnica opozarja še na laicizem,

na "načrtno širjenje verske brezbržnosti" (CV 29), ki pa zavira človekov celostni razvoj, saj izključuje presežno dimenzijo in oži pogled na človeka.

Vse to so dejavniki, ki ključno vplivajo na človekov razvoj v današnji družbi. Velike novosti zahtevajo tudi nove rešitve, ki bi morale temeljiti na spoštovanju zakonitosti, lastnih posamezni stvarnosti, in upoštevati celostni pogled na človeka. V tem kontekstu bi bilo potrebno hkrati na novo premisliti o pomenu gospodarstva in njegovih namenov, da bi popravili nepravilnosti in popačenosti (CV 32).

Podjetništvo in globalizacija

"Ljubezen v resnici postavlja človeka pred presenetljivo izkustvo daru." (CV 34.) In čeprav človekovo življenje spremlja logika daru na vsakem koraku, je zaradi izvirnega greha ne prepozna, posledice tega greha pa se poznajo na vseh področjih človekovega življenja, tudi na družbenem. Zelo razširjena misel, da na gospodarskem področju ni potrebno upoštevati morale, je pripeljala k "uničujočemu zlorabljanju gospodarskih inštrumentov" (CV 34). Ta logika daru pa se izraža v načelu zastonjskosti, ki je izraz bratstva.

Tudi trg mora namreč omogočati "srečanje med ljudmi" (CV 35). Poleg menjalne pravičnosti, ki ureja razmerja med dajanjem in prejemanjem, mora trg hkrati voditi družbena pravičnost, ki krepi družbeno povezanost. Gospodarsko delovanje samo po sebi ni nekaj asocialnega, "da bi samo po sebi prinašalo propad pristnih človeških odnosov" (CV 36). Lahko je sicer slabo usmerjeno, vendar je to zato, ker ga določena ideologija usmerja tako. Zato je potrebno, da gradimo pristno človeške odnose tudi v gospodarskih dejavnostih in ne samo izven njih; potrebno je okrepiti načelo zastonjskosti in logiko daru.

Poleg tega okrožnica zagovarja trditev, da "se pravičnost nanaša na vse stopnje gospo-

darske dejavnosti" (CV 37). Vsaka odločitev, tudi na gospodarskem področju, ima namreč neko posledico moralnega značaja. Zato nova okrožnica predlaga spodbujanje gospodarske dejavnosti, ki ne sledi zgolj čistemu dobičku. Gospodarstvo namreč ni utemeljeno samo na pogodbah, ampak tudi na ustreznih zakonodaji in na logiki daru, kar v zadnjem času prihaja vedno bolj v ospredje.

Nova okrožnica se v nadaljevanju dotakne še vprašanja sprememb v razumevanju podjetja. Na eni strani se namreč odgovornost podjetja usmerja izključno na delničarje, ki so lahko zelo anonimni in spremenljivi. Na drugi strani pa se zmanjšuje t. i. "družbena odgovornost podjetja" (CV 40): odgovornost do delavcev, dobaviteljev, porabnikov, okolja in družbe, v kateri podjetje deluje. To se kaže v stremljenju po vedno bolj kratkoročnih dobičkah na račun dolgoročnega poslovanja in v selitvi podjetij v okolje, kjer je delovna sila cenejša ali so drugačne ugodnosti za poslovanje podjetij. Vendar bi morale podjetništvo imeti najprej človeški in šele nato strokovni pomen (CV 41). Podjetja zato ne bi smela zastopati le koristi lastnikov, ampak tudi delavcev, potrošnikov, dobaviteljev, skupnosti.

Posebna težava je selitev proizvodnje v okolje, kjer je ta cenejša ali kjer so pogoji ugodnejši. Ta sicer lahko koristi tudi državi gostiteljici, vendar le pod pogojem, da ni na prvem mestu le izkoriščanje in optimizacija proizvodnje, ampak da podjetje pomaga tudi pri vzpostavljanju "trdnega proizvodnega in družbenega sistema" (CV 40), saj sicer lahko revščino in nerazvitost še pogloblja.

S tem je povezano tudi vprašanje globalizacije, za katero se danes pojavlja prepričanje, da jo vodijo neke "brezimne neosebne sile in od človekove volje neodvisne strukture" (CV 42). Vendar je globalizacija predvsem družbeno-gospodarski proces, ki vedno bolj povezuje človeštvo. Kljub drugačnemu prepričanju pa globalizacija sama po sebi ni

ne dobra ne slaba, ampak taka, kakšno jo bomo ljudje naredili, zato je nujno, da smo njeni protagonisti. Globalizacija pa je nadalje tudi priložnost za prerazporeditev bogastva, zato je potrebno odpraviti njene disfunkcije in skrbeti, da ne bi pri prerazdeljevanju bogastva prišlo do še večje revščine (CV 42).

Poslovna etika in ekologija

Pri vprašanju pristnega razvoja je pomembna tudi poslovna etika, ki se danes vse bolj razvija (CV 45). Tako poznamo danes etične račune in sklade, etične finance in drobni kredit v obliki zastavljalic, ki ljudem v nerazvitim svetu pomaga k razvoju.

Med neprofitnimi in profitnimi organizacijami se oblikuje tudi nekakšno vmesno področje, ki ga predstavljajo podjetja, ki sklepajo posle z nerazvitimi državami, razne fundacije in skupine podjetij z družbeno koristnimi nameni. Tu gre za celo sfero, ki "ne izključuje dobička, ampak vidi v njem sredstvo za uresničevanje človekoljubnih ciljev" (CV 46). Omenjene organizacije so zelo pomembne, saj imajo dobiček za sredstvo počlovečenja trga in družbe, zato bi jih bilo potrebno podpreti tudi s primerno davčno zakonodajo.

Najdalje je pomembno še človekovo razmerje do naravnega okolja. Okolje je "Stvarnikov dar" (CV 48), zato smo zanj odgovorni revežem, prihodnjim rodovom in vsemu človeštvu. Pri ravnanju z okoljem se je potrebno hkrati zavedati, da je bilo to ustvarjeno pred nami in da nam ga je Bog podaril za življenjsko okolje, zato ga je potrebno "odgovorno uporabljati za zagotavljanje svojih zakonitih duhovnih potreb" (CV 48). Na tem mestu okrožnica svari tudi pred novim panteizmom, ki je v tem, da imamo naravo za pomembnejšo od človeka, kar je v nasprotju z resničnim razvojem.

Z okoljsko je povezana še energetska problematika. Kopičenje energetskih virov namreč ovira razvoj revnih držav, poraja iz-

koriščanje in neti spopade med narodi in znotraj njih, zato okrožnica predlaga, da poiščemo "institucionalna pota za urejeno izkoriščanje obnovljivih virov tudi s sodelovanjem revnih držav" (CV 49). Nujno je, da razvite države zmanjšajo porabo energije, in sicer z izboljšanjem energetske učinkovitosti, z raziskavami alternativnih virov in s planetarno prerazporeditvijo virov, da bi tudi tiste države, ki teh virov nimajo, do njih lahko prišle.

Sodelovanje

V času globalizacije in vse večjega povezovanja je velika težava osamljenost, ki je "ena izmed najhujših oblik revščine" (CV 53) in izhaja iz zavračanja Božje ljubezni in iz človekove samozadostnosti. Vendar pa je "razvoj narodov odvisen predvsem od spoznanja, da obstaja ena sama družina" (CV 53), in ta družina mora medsebojno sodelovati za pristen človeški razvoj.

To sodelovanje pa mora biti utemeljeno na prvem mestu na subsidiarnosti. Slednja pomeni predvsem "pomoč človeku prek avtonomije vmesnih skupin in teles" (CV 57). Subsidiarnost spoštuje dostojanstvo človeka in je najučinkovitejši pripomoček zoper paternalistično socialno skrbstvo. Subsidiarnost mora voditi tudi razdeljevanje mednarodne razvojne pomoči. Deliti jo je namreč potrebno v sodelovanju z vladami, pa tudi s krajevnimi gospodarstvi in drugimi subjekti civilne družbe prizadetih držav (CV 58).

Pomemben dejavnik sodelovanja je še poslovno sodelovanje z nerazvitimi državami, predvsem v obliki vključevanja njihovih proizvodov na mednarodne trge (CV 58). Pri tem je treba nerazvitim pomagati, da bodo svoje izdelke učinkovito prilagodili povpraševanju in z njimi tako konkurenčno nastopali na mednarodnem trgu.

Nadalje je pomembno, da na razvojno pomoč razviti narodi gledajo kot na orodje

za ustvarjanje bogastva za vse. Pri tem morajo poskrbeti, da bodo višje kvote celotnega bruto domačega proizvoda namenile za pomoč državam v razvoju in da bodo spoštovale obveznosti na ravni mednarodne skupnosti (CV 60).

“Pri obravnavanju razvojnih vprašanj ne smemo spregledati niti neposredne zveze med revščino in brezposelnostjo” (CV 63). V novih razmerah je delavec namreč pod velikim pritiskom, saj ima omejene možnosti, s tem pa je ogroženo dostojanstvo njegovega dela. Glede tega, kaj pomeni dostojnost dela, je okrožnica zelo jasna. Dostojno delo je tisto, ki bo “v vsaki družbi izražalo bistveno dostojanstvo vsakega človeka: svobodno izbrano delo, ki bo učinkovito povezovalo delavce pri razvoju njihove skupnosti; delo, ki bo delavcem omogočalo spoštovanje brez vsakršnega zapostavljanja; delo, ki bo zadoščalo za potrebe družin in izobrazbo otrok; delo, ki bo delavcem dopuščalo svobodno združevanje in to, da se bi slišal njihov glas; delo, ki jim bo omogočalo, da bodo spet poiskali svoje korenine na osebni, družinski in duhovni ravni; delo, ki bo upokojenim delavcem zagotavljalo dostojno življenje.” (CV 63.)

Za bolj učinkovito sodelovanje pa nova okrožnica poziva tudi k reformi OZN in sistema mednarodnega gospodarstva in bančništva, predvsem tako, da bodo revnejši dobili učinkovitejši glas pri skupnih odločitvah. Zaradi globalizacije se kaže potreba po svetovni politični oblasti, ki bo morala delovati po načelih subsidiarnosti in solidarnosti, naravnana na uresničevanju skupnega dobrega, zavezana uresničevanju izvirnega celostnega človekovega razvoja, in se navdihovati ob vrednotah ljubezni v resnici. Takšno oblast bi morali vsi spoštovati, da bi lahko imela moč, da bi vsakomur zagotavljala varnost, pravičnost in spoštovanje pravic, pa tudi moč, da bo lahko stranke prisilila k spoštovanju svojih odločitev (CV 67).

Sklep

V luči gospodarske in finančne krize okrožnica ‘Caritas in veritate’ prinaša nekatere spodbude in odpira nove vidike, o katerih pri reševanju izhoda iz te krize velja premisliti. V nadaljevanju bom podal nekaj kratkih izhodišč za razmislek o tem, kako nova okrožnica lahko pomaga pri iskanju rešitev.

1. Središčna vloga človeka. Okrožnica za temeljni cilj postavlja pristen in celosten človekov razvoj. S tem poudarkom na eni strani nasprotuje splošnemu prepričanju velike večine ljudi, ki trdijo, da njihovo osebno prizadevanje nima in ne more imeti nobenega vpliva na družbeno dogajanje, ter se vdajajo fatalizmu. Okrožnica torej spodbuja vsakega posameznika k prizadevanju za pravičnost in skupno dobro. Na drugi strani okrožnica poudarja, da mora biti človekov razvoj pristen in celosten. S tem nasprotuje - in to v besedilu poudari na več mestih - prepričanju, da sta moralna in duhovna dimenzija drugotnega pomena pri odločitvah na družbenem in gospodarskem področju. Obe misli lahko premislimo tudi v luči sodobne krize. So za krizo odgovorne “brezimne in neobvladljive” sile, na katere človek nima nikakršnega vpliva, ali pa človek, ki je dobil nalogo, naj napolni in si podvrže zemljo? (1 Mz 1,28). Je človeku lahko dobro, če ga nosilci gospodarskih in družbenih odločitev ne upoštevajo v njegovi celostnosti?

2. Načelo zastonjskosti in logika daru. Nov, celosten pogled na človeka zahteva tudi spremembe v medosebnih odnosih. Kriza namreč kaže, da je dosedanji gospodarski model, ki temelji zgolj na logiki menjave in dobička, nezadosten. Da bi presegli revščino in nerazvitost, moramo udejanjiti načelo zastonjskosti ter tako revnim omogočiti izhod iz bede in nerazvitosti. Konkretno to pomeni, kot predlaga okrožnica, vzpostavljanje družbenih struktur in ustanavljanje organizacij, katerih osnovni cilj ni zgolj sledenje dobičku,

ampak temeljijo na logiki daru. Okrožnica pravi, da je to mogoče (CV 37).

3. Podjetništvo. Če je dosedanja logika podjetništva temeljila v glavnem na logiki dobička in če je – posebej v zadnjem času – odgovornost gospodarstva v glavnem usmerjena na lastnike, je potrebno ponovno prevzeti odgovornost tudi do ostalih dejavnikov v proizvodnem procesu: do delavcev, da dobaviteljev, do porabnikov in do družbe. Zasedovanje zgolj kratkoročnih ciljev se namreč dolgoročno, kot kaže sedanja kriza, ne obnese.

4. Ekologija. Vprašanje ravnanja z okoljem in energetskimi viri je eno ključnih vprašanj prihodnosti. V času, ko se zaloge fosilnih goriv počasi praznijo, je potrebno razviti alternativne, obnovljive vire energije, še bolj ključnega pomena pa je, da energetski viri postanejo enako dostopni vsem državam – razvitim in nerazvitim. Prav v tem kontekstu bi veljalo razmišljati tudi o implementaciji načelu zastojnosti, saj se sicer lahko zgodi, da tehnologije, potrebne za izkoriščanje alternativnih virov energije, nerazvitim državam ne bi bile dostopne, kar pa bi samo še poglobljalo prepad med razvitimi in nerazvitimi.

5. Reforma OZN in vzpostavitev svetovne politične oblasti. Organizacija združenih narodov in razne druge skupine, na primer G-8, se kažejo kot nezadostna rešitev v soočanju z izzivi globalizacije. Ta namreč, če hoče biti ustrezno vodena, zahteva neko oblast, ki pa je te organizacije ne morejo zagotoviti. Tako smo priča zasedanjem in srečanjem, na katerih se sprejemajo razni sklepi, smernice

in resolucije, ki pa v praksi ne zaživijo, saj te skupine nimajo moči, da bi lahko prisilile posamezne države k njihovem spoštovanju, zato ostajajo zgolj črka na papirju. Konceptu svetovne oblasti, kakršno predlaga nova okrožnica, se še najbolj približuje Evropska unija, vendar je to zgolj skupnost evropskih držav, vprašanje vzpostavitve takšne oblasti na svetovni ravni pa ostaja odprto. Kljub vsem težavam, ki jih ima Evropska unija, bi to lahko bil model za vzpostavitev nekakšne svetovne politične oblasti.

Ob koncu lahko ugotovimo, da okrožnica ponuja poglobljeno analizo stanja družbe v vseh njenih razsežnostih ter ponuja nekatere smernice za iskanje izhoda iz gospodarske krize, v kateri se nahajamo. Rečemo lahko, da je bistvena novost okrožnice 'Caritas in veritate' v tem, da izpostavlja teološke, metafizične in kulturne vidike krize ter išče rešitve v skladu s tem. Cerkev tako prihaja človeku naproti in mu ponuja smernice, na človeku, na nas, pa je, ali bomo te smernice sprejeli in jih implementirali v rešitve konkretnih težav.

Literatura:

- Benedictus XVI. 2009. *Caritas in veritate: okrožnica*. Prev. Pavel Peter Bratina. Ljubljana: Družina.
- Cordes, Paul Josef. 2009. Človek je srce družbenega nauka. Prev. Anton Štrukelj. *Communio* 3: 229-240.
- Crepaldi, Gianpaolo. 2009. Benedikt XVI. Caritas in veritate. Prev. Marija Weisskirchen. *Communio* 3: 264-252.
- Koncilski odloki: Konstitucije, odloki, izjave, poslanice 2. vatikanskega vesoljnega Cerkevnenega zbora (1962 - 1965). 1995. Ljubljana: Družina.